

28.01.2009

Deres ref.:
200806239

Saksbehandler: Elin Svensen
Direkte innvalg: 51516895

Saksnr. 08/9583-11
Løpenr. 3353/09
Arkivnr. A40 &00

SVAR PÅ HØRING FAG- OG YRKESOPPLÆRINGEN

Det vises til brev fra Kunnskapsdepartementet datert 27.10.2008 vedrørende høring på NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida.

Rogaland fylkeskommune sender med dette ny versjon av høringsuttalelsen etter politisk behandling. Vi ber derfor Kunnskapsdepartementet se bort fra den forrige versjonen.

NOU 2008:18 *Fagopplæring for framtida* peker på viktige utfordringer, og de foreslåtte tiltakene kan bidra til en forbedring på viktige områder. Innstillingen mangler imidlertid et helhetlig perspektiv som ser til tiltakene i sammenheng, og som vurderer hvilke konsekvenser de ulike forslagene har.

Manglende beregning av økonomiske og administrative konsekvenser av tiltakene er også et svakt punkt i utredningen. All støtte til forslag gis under forutsetning av at de økonomiske konsekvensene blir utredet og at de blir finansiert.

Rogaland fylkeskommune savner et helhetlig perspektiv på fag – og yrkesutdanningen og har derfor innledningsvis påpekt tre hovedområder som vi mener må vektlegges i det videre arbeidet.

- bedre kvalitet i fag- og yrkesopplæringen
- bedre gjennomføring i fag- og yrkesopplæringen
- bedre muligheter til å bygge videre på fag- og svennebrev

Bedre kvalitet i fag- og yrkesopplæringen

Å utarbeide nasjonale kvalitetsindikatorer på sentrale områder vil være et viktig skritt på veien mot å definere kvalitet i fag- og yrkesopplæringen. Det er selvsagt umulig å måle alle aspekter ved kvalitet, men det utelukker ikke at en kan definere aspekter som kan måles. Rogaland fylkeskommune deler utvalgets oppfatning av at bedre samarbeid mellom skole og bedrift, yrkesretting, lærernes og instruktørens kompetanse, elev- og lærlingvurdering samt læringsmiljø er viktige satsingsområder for å bedre kvaliteten. Vi vil i tillegg nevne forbedring av formidlingssystemet og økt fleksibilitet.

Bedre gjennomføring i fag- og yrkesopplæringen

For å bedre gjennomføringen, må både skoler og bedrifter ha som utgangspunkt at de er

en del av et helhetlig opplæringsløp. Bedriftene bestemmer selv hvem de vil ansette, og de må være med og ta samfunnsansvar i form av fullføringsansvar for opplæringsløpet. Det er helt nødvendig å lage samarbeidsarenaer og få i stand gode samarbeidsavtaler mellom skole og bedrift.

Vi tror videre at økt fleksibilitet er et kjernepunkt for å bedre gjennomføringen. Det er i dag rom for differensiering både når det gjelder tempo, nivå og organisering, og disse mulighetene burde benyttes i større grad.

Bedre muligheter til å bygge videre på fag- og svennebrev

Fag- og svennebrev er i seg selv en anerkjent kompetanse. Det er imidlertid behov for bedre muligheter til å bygge videre på et fag- eller svennebrev for å sikre at fagutdanning er en attraktiv karrierevei også for dem som kan tenke seg å ta høyere utdanning. Høgskolene kan i dag ta inn studenter basert på realkompetansevurdering, men vi ser i praksis at høyskolene åpner og lukker seg alt etter hvilken tilgang de har på andre studenter. Dette er en praksis som skaper uforutsigbarhet og som ikke kan fortsette. Rogaland fylkeskommune mener det er viktig å få på plass y-veien innen alle yrkesfaglige utdanningsprogram. Det bør også satses mer på fagskoletilbud, og det må tenkes nytt når det gjelder tilbudsstrukturen og rekruttering av elever til fagskolen.

Rogaland fylkeskommunes uttalelse til departementets punkter i høringsbrevet

I det følgende kommenteres de konkrete områdene departementet ber om innspill på. Punktene fra høringsbrevet er gjentatt i stikkordsform som strekpunkt i kursiv før Rogaland fylkeskommunes kommentar.

1) Bedre gjennomføringen i videregående opplæring

- Forsøk med bruk av insentiver i fylkeskommunen for å øke gjennomføringen:

Rogaland fylkeskommune støtter **ikke** forslaget. Fylkeskommunene har mulighet til å gjøre dette gjennom dagens ressurstilodelingsmodeller, dersom de ønsker det.

- Yrkesretting:

I Reform 94 ble det lagt ned mye arbeid med læreplanene for å sikre at de kunne yrkesrettes. Dette har ikke vært like mye vektlagt i LK06, og RFK støtter en gjennomgang av læreplanmålene for å sikre at de egner seg for yrkesretting. Yrkesretting må være i søkelyset i kompetanseutvikling knyttet til Kunnskapsløftet, og en må peke på muligheter som ligger i samarbeid om opplæring i programfag og fellesfag. Men økt yrkesretting må trolig få konsekvenser for sentral eksamen i fellesfag, og det er viktig at dette blir vurdert samtidig. Dersom det forskriftsfestes at en del av sentral eksamen skal ta utgangspunkt i lokalt fastlagt, yrkesrettet lærestoff, vil forskriftsfesting av yrkesretting som sådan være unødvendig. Vi støtter også forslaget om å utarbeide veiledningsmateriell, men bruken av dette kan ikke være forpliktende.

- Plikt til å tilby plasser til alle søkere til Vg1 helse og sosialfag:

Rogaland fylkeskommune støtter **ikke** forslaget. Det må være opp til fylkeskommunen å dimensjonere tilbudet i videregående skole. Problemet i dag er snarere mangel på søkere enn mangel på plasser.

- Ekstra tilskudd til bedriftene som tegner lærekontrakt med elever med spesielle behov:

Rogaland fylkeskommune mener at midlene som i dag fordeles sentralt etter søknad, bør fordeles på fylkene etter hvor mange lærlinger de har og disponeres av den enkelte fylkeskommune.

- Alle elever som ikke får læreplass får rett til to års yrkesfaglig opplæring:

Elevene vil bli langt bedre rustet til å bestå fag- eller svenneprøven dersom de får et godt og praksisnært opplæringstilbud. Men en slik ordning kan bli kostbar, og den vil kunne by på kapasitetsproblemer for fylkeskommunen dersom den får et visst omfang. Det kan også være en fare at ordningen blir en konkurrent til læreplasser, dersom arbeidsgivere foretrekker at ungdom får opplæringen sin gjennom to år i skole framfor å ta dem inn i bedriftsopplæring. Rogaland fylkeskommune mener at forslaget må utredes bedre. Mulige uheldige konsekvenser av en slik ordning må vurderes sammen med elevenes rettigheter i forhold til en tilbudt læreplass.

- Dagens rådgiverressurs dobles:

Rogaland fylkeskommune mener det er viktig å øke rådgiverressursen på de videregående skolene, men at dette må sees i sammenheng med den satsingen på yrkes- og utdanningsveiledning som nå er gjort ved etablering av karriereveiledningstjeneste i mange fylker.

Det er et positivt tiltak og et godt forslag å gi lærlinger tilgang til den yrkes- og sosialpedagogisk rådgivningstjenesten som i dag er forbeholdt elever in videregående opplæring.

Rogaland fylkeskommune mener at det bør etableres en arbeidslivskontakt-ressurs på hver skole. Sogn og Fjordane fylkeskommune har god erfaring med en slik funksjon. Arbeidslivskontaktene koordinerer skolenes samarbeid med lokalt arbeids - og næringsliv, blant annet samarbeid om Prosjekt til fordypning, utplassering, partnerskapsavtaler og lignende. Størrelsen på stillingen må dimensjoneres etter hvor mange elever skolen har på yrkesfaglige studieretninger.

Denne arbeidslivsressursen kunne gjerne kombineres med en rådgivningstjeneste for lærlinger.

- Opprettelsen av nasjonalt senter for karriereveiledning:

Rogaland fylkeskommune støtter **ikke** forslaget. Det er viktig med samarbeid og kompetanseutvikling internt, og på tvers av fylkene.

Det er flere tiltak som vil bedre gjennomføringen, og som ikke er nevnt i listen i høringsbrevet. Flere av disse punktene er nevnt andre steder i rapporten og høringsbrevet, men vi mener det er viktig å kople dem tettere til gjennomføringsaspektet. Viktige tiltak på dette området må være:

- Å bedre samarbeidet mellom skole og bedriftene, for eksempel ved å gi y-nemdene som oppdrag å sikre god kontakt mellom bedriftene og skolene.
- Økt fleksibilitet. Flexibilitet kan gjelde veien som fører fram til fag- eller svennebrev. Lærlingene må kunne stoppe opp underveis, og en må kunne ta høyde for ulike livssituasjoner og ulike forutsetninger som fører til at enkelte kan trenge mer tid eller sikte mot kompetanse på lavere nivå. Rogaland fylkeskommune vil særlig trekke fram økt bruk av kryssløp som et viktig punkt for å bedre fleksibiliteten. Det bør være opp til lokal skoleeier å definere muligheten for kryssløp. I tillegg bør det være større grad av fleksibilitet i selve læringsarbeidet, for eksempel gjennom mer veksling mellom skole og bedrift som læringsarena.
- Vurdere dagens formidlingssystem. Formidlingen bør avsluttes før sommeren. Søknadsfristen for tilbudet er 1. mars, og det er ikke overraskende at frafallet i overgangen blir stort når formidlingen trekker langt ut på høsten. Læreplasser bør opprettes på våren, lærlinger bør ansettes før sommeren og begynne læretida om høsten. Det bør bare unntaksvis finnes sted lærlinginntak i andre deler av året.

Skolene må bruke prosjekt til fordypning aktivt. Der de får dette faget til å fungere, har det en veldig positiv effekt på formidlingen. Det er nødvendig å utvikle indikatorer for å kunne følge med på formidlingen.

- Nasjonale kvalitetsindikatorer og verktøy for oppfølging – fylkeskommunene må få bedre kunnskap om hva som er tilstanden i fagopplæringen, må kunne sammenligne seg selv med andre fylker og de må bli målt på kvalitetsindikatorene.

2) Utbygging av fagskoleutdanning som karrierevei for fagarbeidere

Rogaland fylkeskommune støtter økt satsing på fagskoleutdanningen, og at mest mulig av opplæringen skal gis offentlig finansiering. Det vil i satsingen på fagskoleutdanning være nødvendig å vurdere om det er andre områder enn de tradisjonelt tekniske og maritime som har behov for utbygging. Helsedirektoratet har utarbeidet læreplaner som nå er godkjente som fagskoletilbud. Dette er en modell som kunne videreutvikles. Rogaland fylkeskommune vil spesielt nevne barne- og ungdomsarbeiderfaget som et område med behov for fagskoletilbud.

Fullført fagskole bør gi avkorting i forhold til relevante universitets- og høyskolestudier, og er en tredje vei inn i dette systemet i tillegg til y-veien og generell studiekompetanse.

3) Tiltak for bedre overganger fra fag- og yrkesopplæringen til fagskoleutdanning og høyere utdanning

Det blir feil å snakke om overganger mellom to separate utdanninger der den ene er avsluttet. Overganger har en mellom utdanninger som henger sammen, som overgangen fra Vg1 til Vg2. Vi gjør oppmerksom på dette, fordi vi synes det er viktig å poengtere at fagarbeiderutdanning på videregående nivå er en selvstendig utdanning. Det vi snakker om her, er videreutdanningsmuligheter etter avsluttet fag- og yrkesopplæring.

- Utbygging av y-veien til flere fagområder:

Rogaland fylkeskommune mener at det er av avgjørende betydning å bygge ut y-veien til flere fagområder, helst bør y-veien være en mulighet innenfor alle de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

- Sette ned aldersgrensen for realkompetansevurdering for opptak til høyere utdanning:

Rogaland fylkeskommune støtter forslaget. Dette er et alternativ til y-veien. Det er opp til de høyere utdanningsinstitusjonene å foreta realkompetansevurderingen, og siden den foretas på grunnlag av kompetanse, er det ikke nødvendig å ha en aldersgrense på 25 år.

- Alle som har fullført videregående er generelt studieforberedte uavhengig av studieprogram:

Rogaland fylkeskommune støtter **ikke** forslaget, fordi vi mener at y-veien er et bedre alternativ. Dersom det ikke lykkes å få innført y-veien som en reell og formell ordning, må forslaget om generell studiekompetanse utredes.

- Rett til å ta kurs i fellesfag etter oppnådd fagbrev:

Rogaland fylkeskommune støtter forslaget.

4) Tiltak for å få flere voksne med yrkeskompetanse

- Motivasjonsordninger:

Rogaland fylkeskommune støtter utvikling av en nasjonal strategi for oppfølging av

voksnes lovfestede rettigheter til opplæring. Å motivere bedrifter til å gi tillitsvalgte anledning til å motivere og tilrettelegge opplæring for de ansatte kan være fornuftig. I mange bedrifter har fagforeningene en rolle her allerede.

- Ordninger for finansiering av livsopphold for voksne:

Rogaland fylkeskommune støtter en gjennomgang av stønadsordningene for voksne. Også mange med ungdomsrett må være innstilt på å ta opp studielån for å gjennomføre videregående opplæring, men det kan være gode grunner for å øke stipendandelen for voksne med forsørgeransvar. Finansiering av livsopphold for voksne lærlinger må ses i denne sammenheng. Lærlinglønn der den voksne får en fagarbeiderlønn over to år vil være utilstrekkelig for mange med forsørgeransvar.

- Nasjonale prinsipper for realkompetansevurdering:

Rogaland fylkeskommune støtter forslaget. Det vil være viktig for ordningens legitimitet at resultatene av realkompetansevurderingen kan anvendes i alle fylker.

5) Tiltak for å bedre kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen

- Utvalgets prioritering av innsatsområder og videreutvikling av et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem:

Det vil være svært viktig å innføre nasjonale kvalitetsindikatorer i fag- og yrkesopplæringen. Kvalitetsvurderingssystemet må innrettes på en måte som forbedrer gjennomføringen.

De fem satsingsområdene samarbeid mellom skole og bedrift, yrkesretting, lærernes og instruktørens kompetanse, elev- og lærlingvurdering samt læringsmiljø er viktige satsingsområder for å bedre kvaliteten. I tillegg vil Rogaland fylkeskommune nevne formidlingssystemet og fleksibiliteten i fag- og yrkesopplæringen.

- Økt bruk av tilsyn som grunnlag for kvalitetssikring av fag- og yrkesopplæringen:

Det må utvikles en modell for tilsyn som er hensiktsmessig for formålet. Det er behov for en generell gjennomgang av tilsynsordningen. Lærlinger er i all hovedsak ansatt i private eller offentlige bedrifter. Det må utredes hva som er følgen av et påvist avvik i forhold til opplæringen i bedrift. Hvilke sanksjonsmuligheter har tilsynsmyndigheten og hva er forholdet mellom tilsynsmyndighet/fylkesmannen og fylkeskommunen som den som har inngått kontrakten med bedriften?

6) Lærere og instruktører i fag- og yrkesopplæringen

Det er vanskelig å se hvordan de skisserte forslagene skal gi bedre rekruttering av yrkesfaglærere. Mange fylkeskommuner har slitt med å rekruttere lærere den siste tiden.

- Opprettelse av bachelor- og masterstudier for yrkesfaglærere i alle utdanningsprogram:

Det er bra at det utvikles tilbud, men de må utvikles på en måte som sikrer at de får studenter. Tilbud bør utarbeides i nært samarbeid med fylkeskommunene, og ses i sammenheng med forvaltningsreformen og fagskoleutbyggingen.

- Tydeligere ansvar for fylkeskommunen for å tilby etterutdanning og lærernes plikt til å delta:

Rogaland fylkeskommune støtter **ikke** forslaget. Dette er godt ivaretatt gjennom Opplæringslovens §10-8.

- Kravene til veilederkompetanse hos instruktørene styrkes:

Rogaland fylkeskommune støtter forslaget.

- Stipendordninger og lønnskompensasjonsordninger:

Utdanningsfinansiering er statens ansvar. Andre, og mer spesielle, kompetansehevingstiltak avtales gjennom tarifforhandlinger.

- Hospiteringsordninger mellom skole og arbeidsliv:

Rogaland fylkeskommune støtter forslaget. Det må lages beskrivelser for hvordan det skal gjøres, og det må ses i sammenheng med punktet om bedre samarbeid mellom skole og arbeidsliv.

7) Mer forskning og dokumentasjon på fag- og yrkesopplæringen

Rogaland fylkeskommune støtter forslaget om å øke forskningsinnsatsen og å etablere ett eller flere forskningssentre for forskning på fag- og yrkesopplæringen.

8) Mer internasjonalisering

- Styrke den norske deltakelsen i internasjonale undersøkelser og internasjonalt samarbeid:

Rogaland fylkeskommune støtter forslaget.

- Etablering av tilskuddsordninger for hospiteringer i utlandet for elever og lærlinger, lærere og instruktører:

De eksisterende tilskuddsordningene for hospitering er for byråkratiske. Det bør arbeides med å forenkle prosessen for deltakelse. Rogaland fylkeskommune støtter forslaget om å etablere tilskuddsordninger for hospiteringer i utlandet for elever, lærlinger, lærere og instruktører.

Hospiteringen bør ikke begrenses til EU. Det må tas høyde for at lån- og stipendordninger kan benyttes også i forbindelse med hospitering.

Med hilsen

Liv Fredriksen
fylkesrådmann

Magne Nesvik
fylkesdirektør